

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 11

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 219 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-noyabrda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori

Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. profesor

Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori

Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi

Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH

Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH

Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya

Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Hakimov Nazar Hakimovich, PhD in Philology, Professor.

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi
huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi
Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi
huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori
bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

Iqtisodiyotning pul mablag'lari bilan ta'minlanganlik darajasini oshirish yo'llari.....	16
Sindarov Sherzod Egamberdiyevich, Yusupov Muxammadali Soxib o'g'li	
Driving economic growth through service exports.....	20
Rahimov Eshmurod Normuradovich	
Raqamli transformatsiya sharoitida jamoat tashkilotlarini boshqarishni takomillashtirishda jahon tajribasi.....	27
Raxmonov Abduxalil Rasulovich	
Raqamli marketing va mijozlar bilan ishlashning yangi usullari.....	31
Ummatov Avaz Muydinovich	
Soliq tushumlarini shakllantirish ko'rsatkichlari asosida soliq salohiyatini baholash usullari	35
Jo'raev Husan	
Bevosita soliqqa tortish darajasini ko'paytirish omillari.....	41
Qodirov Baxodir Qudratovich	
Tijorat banklarining xo'jalik subyektlari bilan amalga oshiriladigan muddatli valyuta operatsiyalarini rivojlantirish	47
Ibodullaeva Ma'rifat To'lqin qizi	
Tovarlarning monopol yuqori (past) narxlarini aniqlashni takomillashtirish masalalari	52
Mingboev Asqar Qandaharovich	
Bojxona faoliyatini transformatsiyalashda innovatsion boshqaruvni takomillashtirishga oid xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	59
Ro'ziboyev Muhiddin Xushnudovich	
Harnessing foreign direct investment for sustainable economic growth in Central Asia: policy challenges and opportunities.....	63
Mukhammedova Azizakhon Ikromjon kizi	
Mintaqa innovatsion faoliyatida tavakkalchilikni boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari.....	68
Sapayeva N.K.	
Examining Uzbekistan's foreign trade indicators	72
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
Yo'l bo'yidagi xizmat ko'rsatish infratuzilmasini baholash: xizmat sifati va transport xavfsizligini oshirish.....	78
Egamberduyev Odil Buriboyevich	
Роль инноваций в гибком управлении проектами.....	82
Касимова Наима Жахангировна	
Sug'urta bozorini tartibga solishni takomillashtirish yo'llari.....	87
Tursunova Maftuna Agzamovna	
Mintaqada turizm sohasini rivojlantirishda madaniy turizm resurslarining o'rni va roli	91
Ro'zmetov Baxodir Shomurotovich	
Sug'urta kompaniyalarining kapital bozoridagi emission faolligini oshirishning iqtisodiy asoslari	97
Shodmonova Munisa Nizamjon qizi	
Korxonaning tashqi bozorga chiqishida marketing strategiyasining samaradorligini baholash.....	104
Akramov Bo'ribek Faxriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalar innovatsion faoliyatini boshqarish	110
Saipova Dilnoza Shuxratovna	

Xalqaro standartlar asosida kapital qo'yilmalar hisobini takomillashtirish.....	114
Egamberdieva Salima Rayimovna, Bozorov Yashnarbek Xayrulla o'g'li	
Investitsiyalar samaradorligini baholash va ularga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	120
Jo'raev Paxlavonjon Usarovich	
Soliq qarzdorliklarini yuzaga kelishining ilmiy nazariy asoslari tadqiqi	127
Ostonaqulov Alisher Abdurashidovich	
Korxonalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash va ularga imtiyozlar berishni takomillashtirish masalalari.....	132
Z.T. Mirzayev	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarda raqamli marketingning ahamiyati.....	139
M.Vohobjonova	
Положение электронной коммерции на международном и национальном уровнях	142
Абдуганиев Учкун Хабибулла угли, Орифбоев Озод Азатович	
Korporativ resurslardan samarali foydalanish orqali kichik biznes subyektlarini barqaror rivojlantirish va samaradorligini oshirish.....	148
Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna	
Qishloq xo'jaligida kartoshka ishlab chiqarish funksiyasi.....	151
Avazmurodov Islom Nusratullo o'g'li, Muratov Shukrullo Abduraimovich	
Tovar-moddiy resurslar harakati bo'yicha logistik muammolar va ularni bartaraf etishning samarali yechimlari	155
Sherzod Xolmurodovich Pardayev	
Ta'lim va ilm-fan sohasida inson kapitali konsepsiyasining amalga oshish bosqichlari yo'nalishlari.....	159
Nasretdinova Aziza Adxamjonovna , Bozarov Elyor Boboqulovich	
Влияние цифровой валюты центральных банков (CBDC) на международную торговлю и финансовые отношения: Анализ и перспективы	164
Номозали Хайдаров	
Raqamli transformatsiya va tadbirkorlik: kichik biznes uchun yangi imkoniyatlar va chora-tadbirlar	167
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich, TDIU magistranti	
O'zbekiston respublikasida aholini samarali ish bilan ta'minlash istiqbollari.....	172
Raxmatullayeva Shahnoza Xamidovna, Sadriddinova Sevinchxon Sadriddin qizi	
Aylanma mablag'lar aylanuvchanligini tezlashtirishning asosiy yo'llari	179
Fayziyev Oybek Raximovich	
Mintaqada to'qimachilik sanoatining iqtisodiy holati tahlili (Xorazm viloyati misolida)	185
Xudoyorova M.O	
Мировой опыт стратегического управления финансовыми ресурсами акционерных обществ.....	190
Абдалиев Айдос Бахтиярович	
Sug'urta faoliyatida axborot jarayonlarini vtomatlashtirishning nazariy asoslari.....	196
Shakirov O'tkirbek Taxiroyich	
Yerlardan maqsadli foydalanishni aniqlash uslubi.....	199
Yunusov Begench Mavlanberdievich	
Iqtisodiyotda real sektorning ahamiyati va uning rivojlanishi.....	204
Amirqulov Umarali Akram o'g'li	
Yashil iqtisodiyotni baholash amaliyoti va indikatorlari	208
Feruza Raxmatova Yusupjanovna	
O'zbekistonda korxonalarni boshqarishda raqamli texnologiyalardan qo'llash yo'nalishlari	213
Qo'chqorov Tohir Safarovich, To'ychiyev Akmaljon Abdulatif o'g'li	

TOVAR-MODDIY RESURSLAR HARAKATI BO‘YICHA LOGISTIK MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISHNING SAMARALI YECHIMLARI

ORCID: 0000-0002-5289-6326

Sherzod Xolmurodovich Pardayev

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali
“Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” dotsenti v.b.

Annotatsiya: Maqolada tovar-moddiy resurslar harakati bo'yicha ta'minot zanjiridagi muammolar va ularning echimlariga qaratilgan nazariy va amaliy masalalar yoritilgan. Shu bilan birga, maqolada rivojlangan mamlakatlar tajribalariga asoslanib, mavjud va kutilishi mumkin bo'lgan muammolar hamda xulosalar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: tovar-moddiy resurslar harakati, logistik xizmat, logistik markazlar, logistika tizimida xorijiy tahlillar, logistik muammolar

Abstract: The article discusses the theoretical and practical problems related to the movement of goods and material resources in the supply chain and explores their solutions. Additionally, the article presents existing and anticipated problems and conclusions based on the experiences of developed countries.

Key words: movement of goods and material resources, logistics service, logistics centers, foreign analyses in the logistics system, logistics problems.

Аннотация: В статье рассмотрены теоретические и практические проблемы движения товаров и ресурсов в цепочке поставок, а также предложены пути их решения. Также, на основе опыта развитых стран, в статье представлены существующие и прогнозируемые проблемы, а также выводы.

Ключевые слова: движение товаров и материальных ресурсов, логистический сервис, логистические центры, зарубежный анализ в логистической системе, проблемы логистики.

KIRISH

Bugungi kunda respublikamizning barcha hududlarida sanoat ishlab chiqarishini tashkil etish, ishlab chiqarishni mahalliy lashtirish va mahalliy ishlab chiqaruvchilarning eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlarning samarasini oshirish hamda sanoatni rivojlantirishning istiqbolli strategiyalarini ishlab chiqish uchun ilmiy yondashuvlarga tayanish katta ahamiyat kasb etadi. Xususan, mezon darajasidagi iqtisodiy ko'rsatkichlarni tahlil qilish va prognozlash orqali hudud iqtisodiyotini boshqarishning bozor mexanizmlarini joriy etish, real sektorlar holati, ichki va tashqi bozorlar kon'yunkturasi, global va mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish tendensiyalari bilan uyg'unlashtirilgan tarmoqlarni rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish imkoniyatini yaratadi.

Hududlarda ishlab chiqarish jarayonini rivojlantirishda nafaqat ishlab chiqarish, balki uning asosini tashkil etuvchi tovar-moddiy resurslar (TMR) ta'minoti va ularning qiymat yaratish jarayonidagi statistik holatini tahlil qilish ham ustuvor hisoblanadi. Bugungi kunda hududiy tovar-moddiy resurslar harakati bilan bog'liq iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish, ularning holatini baholashning zamonaviy indikatorlarini ishlab chiqish hamda ilmiy natijalardan samarali foydalanishda qator muammolar mavjud.

Hududiy sanoat tarmoqlarining rivojlanish tendensiyalarini chuqur o'rganish va statistik tahlil qilish asosida sanoatni yanada rivojlantirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqish zarurati tobora oshib bormoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bugungi kunga kelib, ta'minot zanjirini samarali boshqarish turli sohalarda raqobatbardoshlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shunga qaramasdan, ta'minot zanjiridagi muammolar ishlab chiqarishdan tortib, tovarlarni iste'molchiga yetkazib berishgacha bo'lgan jarayonlarda yuqori xarajatlar va o'zgaruvchan sharoitlarni keltirib chiqarmoqda. Xususan, logistika masalalari, narx oshishi va ayrim mahalliy hamda global bozorlarda etarlicha nazorat qilinmagan operatsiyalar ta'minot zanjiri muammolarini kuchaytirib kelmoqda.

Iqtisodiyotni xususiylashtirishni kuchaytirishga qaratilgan islohotlar narxlarning oshishiga va iste'mol xarajatlarning kamayishiga olib kelishi mumkin bo'lsa-da, kapital qo'yilmalar hisobiga iqtisodiy o'sish ta'minlanishi mumkin. Bu holat ishlab chiqarish sanoati uchun kapital va oraliq tovarlarning yuqori importi O'zbekistonda to'qimachilik, oziq-ovqat va turizm xizmatlari eksportidagi o'sishni qoplagan holda, sof eksportning boshqa mamlakatlar iqtisodiy o'sishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Bunday vaziyat dunyo mamlakatlarining siyosiy holati bilan bog'liq bo'lib, global iqtisodiy o'sishning sekinlashishiga olib kelishi mumkin. Masalan, Xitoy iqtisodiyotining o'sishi, unga iqtisodiy sherik bo'lgan davlatlar uchun yuqori xavf omillarini keltirib chiqarishi ehtimolini tug'diradi.

Shu sababli, mamlakatda logistika sohasidagi muammoli jarayonlarni tartibga solish va bartaraf etish bo'yicha takliflar kiritish talab etiladi. Bu muammolar asosan bozor infratuzilmasiga yetarli darajada sarmoya kiritilmasligi, gaz va elektr energiyasi ta'minotining tez-tez uzilishi, biznes jarayonlaridagi shartnoma shartlarining bajarilmasligi va savdo jarayonlaridagi byurokratik hamda monopolistik muammolarning transchegaraviy savdo jarayonlariga salbiy ta'sir ko'rsatishini anglatadi.

Uzbekistan Logistics & Freight Transport Report ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'ylab 200 dan ortiq bozorlarni tahlil qiluvchi BMI Logistics Risk Index O'zbekistondagi asosiy muammolarni kommunikativ xizmatlar infratuzilmasi, transport tizimlari, savdo tartiblari va ta'minot zanjiri bilan bog'liq deb e'tirof etgan.

MDH mamlakatlarida logistik transport tizimlarini boshqarish masalasi bo'yicha V.V.D'bskaya, E.I.Zaysev, A.A.Ivanov, L.B.Mirotn, S.N.Naglovskiy, Yu.M.Nerush, V.I.Sergeev, A.N.Sterlingova, M.S.Fishelson, Yu.A.Xegay kabi mutaxassislar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar logistik infratuzilmada transport tarmog'idagi tirbandliklar va infratuzilmaning yetarlicha rivojlanmagani ishlab chiqarish sanoatiga salbiy ta'sir ko'rsatayotganini ta'kidlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarida tovar-moddiy resurslar harakati bo'yicha logistika muammolarini tahlil qilish va ularni samarali bartaraf etish yo'llarini o'rganishga qaratilgan ilmiy metodologiyadan foydalanildi. Logistika tizimida resurslar harakatini oqilona tashkil etish va muammolarni bartaraf etish usullarini aniqlashda deduktiv va induktiv usullardan, ya'ni umumiylikdan xususiylikka va aksincha yondashish samarali natijalar berdi. Abstrakt-mantiqiy fikrlash usuli logistika jarayonlarining turli bosqichlarini tizimli tahlil qilishda muhim ahamiyat kasb etdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda ta'minot zanjirini samarali boshqarish raqobatbardoshlikni oshirishda katta ahamiyat kasb etmoqda. Ammo ta'minot zanjiridagi muammolar, jumladan, ishlab chiqarishdan tortib iste'molchiga yetkazib berishgacha bo'lgan jarayonlarda yuqori xarajatlar va o'zgaruvchan sharoitlarni yuzaga keltirmoqda. Xususan, logistika masalalari, narx oshishi va ba'zi mahalliy hamda global bozorlarda yetarlicha nazorat qilinmagan operatsiyalar bu zanjirdagi qiyinchiliklarni kuchaytirmoqda.

Tovar-moddiy resurslar harakati va ta'minot zanjirida bir necha asosiy muammolar mavjud:

Yetakchilik va hamkorlik etishmovchiligi: Ta'minot zanjiridagi kompaniyalar orasidagi yetarli hamkorlikning yo'qligi xarajatlarni oshirib, global miqyosda yirik yo'qotishlarga sabab bo'lmoqda. Masalan, 2022-yilgi hisobotlarga ko'ra, xalqaro ta'minot zanjiridagi hamkorlik etishmovchiligi xarajatlarni 20% ga oshirgan.

Transport xizmatlarining samarasizligi: Ichki logistika xarajatlari O'zbekistonda YAIMning 7% ini tashkil etadi va bu rivojlangan davlatlardagidan ikki baravar yuqori. Transport tizimidagi muammolar tovarlarning o'z vaqtida yetkazilmasligi va ularning sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Ma'lumot kechiktirilishi va sifat nazorati: AQShda ta'minot zanjirida ma'lumot kechikishi oqibatida yirik miqdorda yo'qotishlar kuzatilmoqda. Mamlakatimizda bu boradagi statistik ma'lumotlarning yo'qligi muammolarni hal qilishni qiyinlashtirmoqda.

Savdo tartib-qoidalari va xarid logistikasidagi qiyinchiliklar: Savdo jarayonlaridagi byurokratik va monopolistik muammolar, shuningdek, transport koridorlarining barqarorligi O'zbekistonda xalqaro savdoga ta'sir ko'rsatmoqda.

O'zbekiston bu muammolarni bartaraf etish va logistika sohasini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratib, qator islohotlarni amalga oshirmoqda. 2019-yilda Transport vazirligi tashkil etildi, bu esa transport sohasida yagona davlat siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirishni ta'minladi. Bundan tashqari, 2018-2022-yillar uchun mo'ljallangan transport infratuzilmasini takomillashtirish dasturi doirasida yangi transport-tranzit yo'laklari va logistika markazlari rivojlantirildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son¹ Farmoni bilan "O'zbekiston-2023 strategiyasi" doirasida bir qator strategiyalar amalga oshirilishi rejalashtirilgan:

Tranzit yuk tashish hajmini 16 mln tonnagacha yetkazish,

Temiryo'llar va aviaqatnovlar hajmini oshirish,

Yangi yuqori tezlikdagi temiryo'llar qurilishi va boshqa sohalardagi o'zgarishlar.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi transport tizimini 2035-yilgacha rivojlantirish strategiyasi ishlab chiqilib, transport infratuzilmasining istiqbolli yo'nalishlari belgilandi. Ushbu chora-tadbirlar O'zbekistonning transport tizimini mustahkamlash va mintaqaviy hamkorlikda ishtirokini kengaytirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ta'minot zanjiridagi muammolarni samarali hal etish kompaniyalarga raqobatbardoshlikni ta'minlash va iste'molchilarni qoniqtirishda katta yordam beradi. Bu uchun raqamli texnologiyalarni joriy etish, transport infratuzilmasini takomillashtirish va ko'p tomonlama hamkorlikni rivojlantirish zarur. Ta'minot zanjiri muammolarini hal qilish nafaqat mahalliy, balki global miqyosda ham muhim bo'lib, ushbu sohada amalga oshirilayotgan innovatsiyalar kelajakda bizneslar muvaffaqiyati uchun asosiy omilga aylanishi kutilmoqda.

Yuqorida bayon etilgan muammolarni bartaraf etishda quyidagi takliflarni hisobga olish maqsadga muvofiqdir:

Yetakchilik va hamkorlikni kuchaytirish: Ta'minot zanjirida barcha ishtirokchilar o'rtasida hamkorlik va yetakchilikni yaxshilash zarur. Buning uchun etkazib beruvchilar va xaridorlar o'rtasida ochiq va shaffof ma'lumotlar almashinuvi, kelishilgan maqsadlarga erishish strategiyasi hamda raqamli texnologiyalarni joriy etish talab etiladi. Masalan, blokcheyn texnologiyasi orqali ma'lumotlarni tezkor tekshirish va almashish muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda.

Transport infratuzilmasini takomillashtirish: Transport infratuzilmasi va logistika xizmatlarini yaxshilash uchun davlat va xususiy sektorlar hamkorligi talab qilinadi. Masalan, Osiyoda infratuzilmaga sarmoyalarni jalb qilish orqali transport xarajatlarini 5% gacha qisqartirishga erishilgan.

Kichik va o'rta korxonalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash: Kichik va o'rta bizneslarni moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlash maqsadida banklar va moliyaviy institutlar tomonidan qo'shimcha moliyalashtirish mexanizmlarini joriy etish lozim. Jahon banki tomonidan taqdim etilgan moliyaviy injiniring vositalari korxonalarning ta'minot zanjirida raqobatbardoshlik darajasini oshirishga yordam bermoqda.

Raqamli texnologiyalar va tezkor ma'lumotlar almashinuvi: Ta'minot zanjirida kechikmasdan ma'lumot yetkazishni ta'minlash uchun zamonaviy axborot texnologiyalari va sun'iy intellektdan foydalanish zarur. Masalan, sun'iy intellekt yordamida ma'lumotlarni tahlil qilish, talabni prognoz qilish va yetib kelish vaqtini aniqlash imkoniyati mavjud bo'lib, rivojlangan mamlakatlardagi kompaniyalarda samaradorlikni 30% ga oshirishga xizmat qilmoqda.

Transport va xavfsizlik masalalarini barqarorlashtirish: Ta'minot zanjirining xavfsizligini ta'minlash uchun barcha ishtirokchi tomonlar xavfsizlik standartlari va normalarini joriy etishlari lozim. Transport zanjirlarining barqarorligini oshirish uchun majburiy sertifikatlar va xavfsizlik tizimlarini tatbiq etish talab qilinadi.

Mazkur takliflar ta'minot zanjirining samaradorligini oshirish va logistika jarayonlarini barqarorlashtirishda muhim rol o'ynaydi, shuningdek, mamlakat iqtisodiyoti va savdo jarayonlarining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'xati

1. Donald J. Bowersox, David J. Closs, and M. Bixby Cooper. *Supply Chain Logistics Management*. 2008.
2. Larson, Paul D., Poist, Richard F., and Halldorsson, Arni. *Perspectives on Logistics vs. SCM: A Survey of SCM Professionals*. Journal of Business Logistics, 2007, 28(1), pp. 1-24.
3. Mentzer, J. *Defining Supply Chain Management*. Journal of Business Logistics, 2001, 22(2), pp. 1-25.
4. Golikov E.A. *Marketing i logistika – novye instrumenty xozyaystvovaniya*. M.: Ekzamen, 2006, 220 s.
5. Christopher M., Peck H. *Marketingovaya logistika*. Translated by I. Kasimov, M.: Izdatelskiy Dom "Texnologii", 2005, 200 s.
6. Waters, D. *Logistika. Upravlenie tsepyu postavok*. Moscow: YUNITI-DANA, 2003, 504 s.
7. *Upravlenie tsepyami postavok*, edited by Anikin B.A. and Rodkina T.A. M.: Prospekt, 2011, 216 s.

¹ <https://lex.uz/docs/-6600413>

8. Waters, D. *Logistika. Upravlenie tsepyu postavok*. Moscow: YUNITI-DANA, 2003, 504 s.
9. Xolmurodovich, P. S. (2023). *Tovar Harakati Marketing Tadqiqotlarini Amalga Oshirishga Qo'yiladigan Talablar va Ularning Tasnifiy Belgilari*. Journal of Marketing, Business and Management, 2(2), pp. 249-252.
10. Sevara, K., Sherzod, P., & Elyor, U. (2024). *Improving the Movement of Material Resources (A Case Study of Uzbekistan)*. Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research, 11(06), pp. 8-12.
11. Pardayev, Sh. Kh. (2023). *Tovar-moddiy resurslar harakatini boshqarishda marketing tadqiqotlarining ahamiyati va xususiyatlari*. Journal of Innovation in Education and Social Research, 1(4), pp. 101-109.
12. Xolmurodovich, P. S. (2023). *Tovar harakati tizimida "Ta'minotchi-Distribyutor-Savdo" Zanjirini Takomillashtirish Modeli*. Journal of Marketing, Business and Management, 2(1), pp. 207-210.
13. Pardayev, Sh. (2022). *Tovar-moddiy resurslar harakatini takomillashtirishda marketing logistikasining o'rni va ahamiyati*. Iqtisodiyot va Ta'lim, 23(2), pp. 116-122.
14. Kholmamatov, D., & Pardaev, S. (2020). *Ways to Ensure the Efficiency of the Movement of Goods and Materials in the Commodity Market*. Solid State Technology, 63(6), pp. 346-354.
15. Xolmurodovich, P. S. (2022). *Improving the Methodology for Assessing Logistic Risks in Commodity Movement: Case Study of Self-Service Storage of Samarkand Region*. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 12(10), pp. 133-142.
16. Xolmurodovich, P. S. (2023). *Tovar-moddiy resurslar harakatidagi logistika risklar va ularni baholash*. Journal of Marketing, Business and Management, 2(1), pp. 215-218.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokr ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2024. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

